

Sygn. akt III AUa 841/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Maria Małek - Bujak (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Ewa Piotrowska
Protokolant	Sebastian Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 czerwca 2013 r. w Katowicach

sprawy z odwołania (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

przy udziale zainteresowanych: V. Sp. z o.o. w upadłości układowej

z siedzibą w B. i C. M. (C. M.)

o wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne

na skutek apelacji (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Bielsku-Białej z dnia 30 października 2012 r. sygn. akt VI U 1310/12

1. oddala apelację,

2. zasądza od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w B. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA E. Piotrowska Sędzia Przewodnicząca Sędzia

Sygn. akt III AUa 841/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 października 2012r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej oddalił odwołanie (...) Sp. z o.o. w B. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 19 lipca 2012r., w której ustalił podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, tj. emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne z tytułu wykonywania przez zainteresowanego C. M. - pracownika strony odwołującej się - pracy na rzecz własnego pracodawcy (...) Sp. z o.o. w B. na podstawie umów zlecenia zawartych z V. Sp. z o.o. w B..

Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 29 grudnia 2008r. (...) Sp. z o.o.

w B. zawarł z E. Sp. z o.o. w B. (po zmianie nazwy: V. Sp. z o.o. w B.) umowę o usługę w formie fizycznego dozoru obiektu - miejsca - na czas nieokreślony, począwszy od dnia 1 stycznia 2009r. W umowie tej strony przyjęły, iż osoby dozoruujące obiekt - miejsce - podlegają bezpośrednio zleceniobiorcy i tylko od niego otrzymywać mogą polecenia. Zleceniodawca lub upoważniony przez niego przedstawiciel może wydawać osobom dozoruującym w sytuacjach szczególnych polecenie

z pominięciem zleceniobiorcy, pod warunkiem odnotowania tego faktu w „książce dyżuru”. Polecenia te będą wykonane tylko wtedy, gdy mieścić się będą w zakresie łączącej strony umowy, nie będą kolidować z przepisami prawa oraz nie będą ujemnie wpływać na stan bezpieczeństwa dozorowanego obiektu. Jednocześnie zleceniobiorca za wykonaną usługę miał prawo wystawić fakturę.

Jednocześnie Sąd ten wskazał, iż zainteresowany C. M., w trakcie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę z (...) Sp. z o.o. w B., zawarł umowy zlecenia z V. Sp. z o.o. w B.. Umowy zlecenia zawierane były, aby zainteresowany mógł świadczyć pracę ponad miesięczne normy czasu pracy. Praca wykonywana przez zainteresowanego z umowy o pracę i z umowy zlecenia niczym się nie różniła. Zatem, na podstawie umowy o pracę i umów cywilnoprawnych zainteresowany wykonywał te same czynności i w tym samym miejscu.

Według Sądu Okręgowego, spornym w przedmiotowej sprawie pozostawało, czy zainteresowany pracownik (...) Sp. z o.o. w B., w ramach łączących go ze Spółką z o.o. V. umów zlecenia, faktycznie wykonywał pracę na rzecz swojego pracodawcy, a w konsekwencji czy organ rentowy zasadnie ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne .

Skoro zatem, przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż zainteresowany, na podstawie łączących go ze Spółką z o.o. V. umów zlecenia, wykonywał pracę na rzecz swojego pracodawcy (...) Sp. z o.o. w B. (który korzystał z efektów umów zlecenia), to wypełniona została hipoteza normy art. 8 ust. 2 a ustawy z dnia 13 grudnia 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Odnosząc się zaś do argumentów podniesionych w odwołaniu, Sąd Okręgowy uznał, iż brak podstaw do stwierdzenia niekonstytucyjności wymienionego przepisu. Przywołał przy tym utrwalony pogląd Sądu Apelacyjnego w Katowicach, sprowadzający się do tezy,

iż występowanie trudności technicznych związanych z wykonywaniem obowiązku przez płatnika składek - pracodawcę - w sytuacji określonej w art. 8 ust. 2 a cyt. ustawy nie może przemawiać za uznaniem tego przepisu za niekonstytucyjny, gdy uwzględni się ratio legis tegoż przepisu, zgodnie z którym chodzi o wyeliminowanie przypadków obchodzenia

(ze szkodą dla pracowników) nie tylko przepisów regulujących zbieg tytułów ubezpieczeń społecznych, ale także przepisów o godzinach nadliczbowych (...).

Ponadto, Sąd Okręgowy, rozpoznając odwołanie, podzielił stanowisko organu rentowego, iż brak było podstaw do wydania decyzji w przedmiocie objęcia ubezpieczeniem społecznym. Pracownicy bowiem - zdaniem tegoż Sądu - objęci są obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z tytułu umowy o pracę, natomiast do podstawy wymiaru składki wlicza się wynagrodzenie uzyskiwane z tytułu umowy zlecenia.

Jednocześnie, Sąd Okręgowy uznał, iż skoro oczywistym jest, że zainteresowany podlega obowiązkowym ubezpieczeniom zdrowotnym z mocy ustawy, to zbędne było uprzednie wystąpienie do ubezpieczyciela zdrowotnego o wydanie decyzji dotyczącej objęcia zainteresowanego takowym ubezpieczeniem.

W tej sytuacji zasadnym było, w ocenie tegoż Sądu, stosowanie przez organ rentowy przepisów art. 18 ust. 1 i 1 a, art. 16 ust. 1 pkt 1, art. 20 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 9 ustawy systemowej w zakresie ustalenia podstawy wymiaru składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, tj. emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe. W dalszej kolejności Sąd ten wskazał, że podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne została trafnie ustalona w oparciu o przepisy art. 79 ust. 1 i art. 81 ust. 1, 5, 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U Nr 164 poz. 1027 z 2008r.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

We wniesionej apelacji odwołujący (...) Sp. z o. o. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości.

Wywiedzioną apelację odwołujący oparł o zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez:

- 1) niewłaściwe zastosowanie art. **8 ust. 2 a** ustawy o sus, poprzez jego zastosowanie, wskutek przyjęcia, że zainteresowany ad. 2 w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią wykonywał pracę na rzecz odwołującego się jako swojego pracodawcy,
- 2) błędną wykładnię **art. 8 ust. 2 a** ustawy o sus, poprzez przyjęcie, że to pracodawca jest płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne za osobę wykonującą czynności na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z inną osobą niż pracodawca,
- 3) niewłaściwe zastosowanie art. **18 ust. 1** i art. **20 ust. 1** ustawy o sus oraz art. **81 ust. 1, 5 i 6** ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, poprzez ich zastosowanie, chociaż zainteresowany ad. 2 nie był pracownikiem w rozumieniu art. 8 ust. 2 a ustawy o sus i w związku z tym nie podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i ubezpieczeniu chorobowemu ani ubezpieczeniu zdrowotnemu,
- 4) naruszenie **art. 2 Konstytucji RP**, poprzez wykładnię **art. 8 ust. 2 a ustawy o sus** w sposób naruszający zasadę demokratycznego państwa prawnego (w tym zasadę proporcjonalności oraz zasadę poprawnej legislacji), albowiem prezentowana przez Sąd wykładnia art. 8 ust. 2 a ustawy o sus nakłada na odwołującego się obowiązki niemożliwe do wypełnienia w praktyce, jak i w świetle obowiązujących przepisów prawa,
- 5) naruszenie **art. 84 i art. 217 Konstytucji RP**, poprzez domniemywanie - na podstawie nieprecyzyjnie sformułowanego przepisu prawa (tj. **art. 8 ust. 2 a ustawy o sus**) - istnienia ciężarów publicznoprawnych, które nie są w ustawie przewidziane,
- 6) naruszenie **art. 64 Konstytucji RP**, poprzez ingerencję w sferę majątkową odwołującego w sposób pozaustawowy oraz naruszający istotę prawa własności,
- 7) naruszenie **art. 32 Konstytucji RP**, poprzez nierówne traktowanie podmiotów wykonujących umowy cywilnoprawne.

Podnosząc powyższe zarzuty apelacyjne, odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zmianę zaskarżonej decyzji organu rentowego w całości i orzeczenie, co do istoty sprawy, poprzez stwierdzenie, że zainteresowany nie

podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i ubezpieczeniu chorobowemu u odwołującego się w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji, ewentualnie wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi

I instancji do ponownego rozpatrzenia - przy uwzględnieniu kosztów sądowych instancji odwoławczej oraz o zasądzenie kosztów procesu na rzecz odwołującego się od organu rentowego - w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm prawem przepisanych.

Apelujący, zgłaszając istotne wątpliwości, co do rzeczywistej treści art. 8 ust. 2 a oraz art. 18 ust. 1 a ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, wniósł o przedstawienie przez Sąd Apelacyjny w oparciu o dyspozycję art. 390 § 1 k.p.c. Sądowi Najwyższemu z następujących zagadnień prawnych wywołujących w ocenie apelującego istotne wątpliwości:

1) który z podmiotów: pracodawca czy strona umowy cywilnoprawnej jest płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne za osobę, wykonującą w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią pracę na rzecz pracodawcy w rozumieniu art. 8 ust. 2 a ustawy o sus,

2) w przypadku uznania, iż płatnikiem składek za osobę, wykonującą w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią pracę na rzecz pracodawcy w rozumieniu art. 8 ust. 2 a ustawy o sus, jest pracodawca:

a) czy art. 18 ust. 1 a ustawy o sus ustanawia dla pracodawcy obowiązek w rozumieniu art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych,

b) czy art. 18 ust. 1a ustawy o sus stanowi odrębny przepis w rozumieniu art. 22¹ § 4 k.p.,

c) która ze stron umowy cywilnoprawnej: osoba trzecia czy pracownik w rozumieniu art. 8 ust. 2 a ustawy o sus jest zobowiązana do ujawnienia pracodawcy danych niezbędnych do wykonania obowiązku, o którym mowa w art. 18 ust. 1 a ustawy o sus, w szczególności wysokości wynagrodzenia wypłaconego na podstawie umowy cywilnoprawnej i daty jego wypłaty.

Uzasadniając apelację odwołujący podniósł, iż w zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy niewłaściwie zastosował art. 8 ust. 2 a ustawy o sus. W ocenie apelującego, przepis ten nie powinien być w ogóle znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ zainteresowany pracownik w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z V. Sp. z o. o. wykonywał pracę na rzecz tego właśnie zainteresowanego, a nie na rzecz odwołującego się jako swojego pracodawcy. Apelujący w prawdzie zauważył, iż stanowisko tak organu rentowego, jak i Sądu I instancji wynikało z przyjęcia stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy

w uchwale z dnia 2 września 2009r., sygn. akt II UZP 6/09 i zawierającego wykładnię

art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej, tym niemniej podkreślił, iż nie zgadza się z nim, akcentując, że przyjęcie tejże wykładni rodzi pytanie o wykonanie przez podmiot uznany

za płatnika jego obowiązków wynikających z ustawy o sus, co w ocenie apelującego, wiąże się z koniecznością dokonania wykładni art. 18 ust. 1 a ustawy o sus.

Apelujący uwypuklił, iż w celu wykonania przez płatnika-pracodawcę obowiązku określonego w art. 18 ust. 1 ustawy o sus, koniecznym było dysponowanie przez niego informacjami o wysokości wynagrodzenia wypłaconego w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej przez pracownika z osobą trzecią oraz o dacie wypłaty tego wynagrodzenia,

co w ocenie odwołującego, stanowiło obowiązek niemożliwy do zrealizowania bez uprzedniego rozstrzygnięcia, czy art. 18 ust. 1 a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest przepisem, z którego wynika obowiązek, dla realizacji którego niezbędnym jest ujawnienie danych osobowych pracownika, w szczególności w kontekście dyspozycji

art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, skoro nie mógł on z uwagi na treść

art. 22¹ § 1 i 2 k.p. żądać przedstawienia tych informacji przez zainteresowanego, będącego jego pracownikiem.

Odwołujący podniósł jednocześnie zarzut braku zgodności art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej z art. 2, 32, 84 oraz 217 Konstytucji RP, podkreślając, iż w/w przepis ustawy

o systemie ubezpieczeń społecznych jest sformułowany w sposób nieprecyzyjny, uniemożliwiający zdekodowanie zawartej w nim normy prawnej w sposób jednoznaczny, a przez to nakładający na płatnika składek obowiązek niemożliwy do zrealizowania, zwłaszcza wobec obowiązywania wynikających z regulacji dotyczących ochrony danych osobowych oraz Kodeksu pracy, ograniczeń dotyczących możliwości uzyskiwania przez pracodawcę (płatnika składek) określonych informacji dotyczących osoby pracownika, w tym w szczególności dotyczących zawarcia przez tegoż pracownika wskazanych w treści art. 18 ust. 2 a ustawy systemowej umów cywilnoprawnych rodzących obowiązek odprowadzania składek z innymi podmiotami.

Apelujący wskazał również, iż nie był w stanie na podstawie przepisów nakładających na niego obowiązki, samodzielnie ustalić, czy obowiązki te istotnie na nim ciążyły, a tym samym, nie był w stanie w sposób prawidłowy i terminowy się z nich wywiązać, a zarazem zaakcentował, że o istnieniu tychże obowiązków po jego stronie nie wiedział nawet organ rentowy.

We wniesionej odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Uzasadniając wniesioną odpowiedź na apelację, organ rentowy wskazał, iż nie sposób przyjąć, że praca zlecona przez V. Sp. z o.o. wykonywana była na jej rzecz,

a nie na rzecz (...)Sp. z o.o., skoro istniała umowa pomiędzy tymi Spółkami na wykonanie tożsamyh prac, które wykonywał zainteresowany ubezpieczony w ramach umów o pracę. Praca świadczona była na podstawie grafików sporządzanych przez pracowników odwołującego, niezależnie od tego czy była świadczona na podstawie umowy o pracę,

czy na podstawie umowy zlecenia. W rzeczywistości, wszyscy zatrudniani w tych warunkach ubezpieczeni nie wiedzieli kiedy pracują na podstawie umowy zlecenia, a kiedy na podstawie umowy o pracę. Sposób postępowania obu płatników składek był identyczny we wszystkich przypadkach. Po wyczerpaniu normatywnego czasu pracy wszystkie dodatkowe godziny pracy kwalifikowane były na podstawie porozumienia między tymi obydwojma płatnikami składek jako umowa zlecenia wykonywana rzekomo tylko i wyłącznie na rzecz V.

Sp. z o.o. Oczywiście zatem pozostawało, że(...) Sp. z o.o. obniżał w ten sposób koszty prowadzonej działalności, unikając zarówno wypłacania nadgodzin, jak i poniesienia dodatkowych kosztów związanych z zatrudnieniem dodatkowych pracowników. Dodatkowo, oczywiście był zamiar obu Spółek nakierowany na taki właśnie rezultat, biorąc pod uwagę, że współnikami obu Spółek były te same osoby.

Zarazem podkreślił organ rentowy, że kwestia zgodności z Konstytucją RP przepisu art. 8 ust. 2 a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych była przedmiotem rozważań

m.in. Sądu Apelacyjnego w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 kwietnia 2010r., sygn. akt III AUa 434/10, w którym Sąd ten wskazał, iż występowanie trudności technicznych związanych z wykonaniem obowiązku przez płatnika składek - pracodawcę, nie może przemawiać za uznaniem tego przepisu za niekonstytucyjny, gdy uwzględni się ratio legis tegoż przepisu, zgodnie z którym chodzi o wyeliminowanie przypadków obchodzenia nie tylko przepisów regulujących zbieg tytułów ubezpieczeń społecznych, przepisów o czasie pracy, powierzeniu pracownikowi pracy do wykonania innej niż umówiona i innych ograniczeń lub obciążeń wynikających z przepisów prawa pracy.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd I instancji jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Otóż bowiem, w ocenie Sądu II instancji, Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, nie przekraczając granicy wyznaczonej dyspozycją art. 233

§ 1 k.p.c., dokonał trafnych ustaleń faktycznych oraz wywiódł, logiczne i znajdujące oparcie we właściwie wskazanych przepisach prawa materialnego, wnioski. Nie budzi także wątpliwości Sądu Apelacyjnego trafność rozstrzygnięcia, zaś rozważania przedstawione na jego uzasadnienie Sąd II instancji w całości przyjmuje za swoje. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku odpowiada wymogom art. 328 § 2 k.p.c., w szczególności wyraźnie wskazuje rozumowanie, które

doprowadziło Sąd I instancji do wniosku, iż zainteresowany pracownik (...) Sp. z o.o. w B., w ramach łączących go ze Spółką z o.o. V. umów zlecenia, faktycznie wykonywał pracę na rzecz swojego pracodawcy, a w konsekwencji, że organ rentowy zasadnie ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne .

Wypada zatem wskazać, że decyzja o objęciu określonym tytułem ubezpieczenia społecznego, jak również decyzja ustalająca podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, ma charakter decyzji deklaratoryjnej, gdyż stwierdza jedynie zaistnienie stanu prawnego zgodnego z przepisami prawa ubezpieczeń społecznych. Na kształt decyzji dotyczącej ubezpieczenia wpływa zatem jedynie fakt istnienia bądź nieistnienia tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, a w drugim przypadku - istnienie takiej sytuacji faktycznej, która odpowiada konkretnemu przepisowi regulującemu podstawę wymiaru składki.

Stosownie do treści przepisu art. 8 ust. 2 a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (nazywanej dalej u.s.u.s.), za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Stosownie do przepisu art. 4 pkt 2 a ustawy systemowej, płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne jest pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi.

W świetle powyższego przepisu, składki na ubezpieczenie społeczne za pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej) odprowadza pracodawca, a za zleceniobiorcę/osobę świadczącą usługi (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy systemowej) zleceniodawca.

Za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy systemowej), a także - jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy - osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której, zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy (art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej). Przepis art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej wprowadził wyjątek od reguły przyjętej w art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, że umowa zlecenia jest zwolniona z obowiązku ubezpieczenia społecznego w sytuacji, gdy występuje u tej samej osoby obok umowy o pracę. Przepis ten został wprowadzony z dniem 30 grudnia 1999r. (ustawą z dnia 23 grudnia 1999r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; Dz. U. z 1999r. Nr 110, poz. 1256), po to, aby wyeliminować sytuacje, gdy w ramach umowy cywilnoprawnej ubezpieczony wykonywałby te same obowiązki, które świadczył w ramach umowy o pracę, wskutek czego pracodawca nie musiałby zatrudniać pracownika w większym wymiarze czasu pracy lub w godzinach nadliczbowych i odprowadzać składki na ubezpieczenie społeczne od wyższego wynagrodzenia.

Stosownie do przepisu art. 18 ust. 1 a ustawy systemowej, w stosunku do ubezpieczonych, o których mowa w art. 8 ust. 2 a, w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, uwzględnia się również przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. Płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu umowy zlecenia/świadczenia usług jest zatem pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach tej umowy zawartej z osobą trzecią (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009r.,

II UZP 6/09, LEX nr 514221; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2010r., I UK 259/09, LEX nr 585727 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 18 grudnia 2012r.,

III AUa 1109/12, LEX nr 1240047). W świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009r., przywołanej zarówno przez organ rentowy jak i Sąd Okręgowy, przesłanką decydującą o uznaniu za pracownika osoby świadczącej w ramach umowy zlecenia pracę na rzecz swojego pracodawcy, jest to, że w ramach takiej umowy, wykonuje faktycznie pracę dla swojego pracodawcy (uzyskuje on rezultaty jej pracy). Użyty w art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej zwrot „działać na rzecz” użyty został w innym znaczeniu, niż w języku prawa,

w którym działanie „na czyjąś rzecz” może się odbywać w wyniku istnienia określonej więzi prawnej (stosunku prawnego). Stosunkiem prawnym charakteryzującym się działaniem na rzecz innego podmiotu jest stosunek pracy, do którego istotnych cech należy działanie na rzecz pracodawcy (art. 22 k.p.). Również wykonujący zlecenie „działa na rzecz zleceniodawcy” (art. 734 in. k.c.). W kontekście przepisu art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej, zwrot ten opisuje zatem sytuację faktyczną, w której należy zastosować konstrukcję uznania za pracownika (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2012r.,

III AUa 1031/12, LEX nr 1254347). Przy czym, podkreślić zarazem należy, że hipotezą normy prawnej wynikającej z art. 8 ust. 2 a ustawy systemowej objęte są dwa rodzaje relacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. Pierwszą jest sytuacja, gdy oba stosunki (pracowniczy i cywilnoprawny) dotyczą tych samych podmiotów jednocześnie występujących wobec siebie w roli pracodawcy-zleceniodawcy i pracownika-zleceniobiorcy, drugą zaś sytuacja, gdy na istniejący stosunek pracy nakłada się stosunek cywilnoprawny między pracownikiem i osobą trzecią, na podstawie którego pracownik wykonuje pracę na rzecz pracodawcy (zleceniobiorcy itp.) w ramach łączącej pracodawcę z ową osobą trzecią (zleceniodawcą i inną w rozumieniu prawa cywilnego) umownej więzi prawnej. W tym ostatnim przypadku to w istocie pracodawca jest rzeczywistym beneficjentem pracy świadczonej przez pracownika-zleceniobiorcę, bez względu na to, czy w trakcie jej wykonywania pracownik pozostawał pod faktycznym kierownictwem pracodawcy

i czy korzystał z jego majątku (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 lutego 2013r., III AUa 1142/12, LEX nr 1282660).

Według Sądu Apelacyjnego, na użytek niniejszej sprawy wystarczy stwierdzenie, że zastosowany w treści przepisu zwrot: „wykonuje pracę na rzecz pracodawcy”, oznacza, iż praca ta wykonywana jest w przebiegu realizacji stosunku prawnego łączącego owego pracodawcę z podmiotem będącym - dla wymienionego pracownika - zleceniodawcą lub zamawiającym dzieło.

Odnosząc się do zarzutów apelującego dotyczących konieczności wydania -

w okolicznościach niniejszej sprawy - uprzedniej decyzji o objęciu obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, należy powtórzyć za Sądem Najwyższym, iż objęcie definicją pracownika (dla potrzeb u.s.u.s.) nie tylko pracowników w znaczeniu, jakie temu pojęciu nadają przepisy Kodeksu pracy, ale także osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych (agentów, zleceniobiorców, wykonawców dzieła) oznacza jednoczesne rozszerzenie pracowniczego tytułu obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym. Tytułem tym przestaje być jedynie stosunek pracy, o jakim mowa w art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 8 ust. 1 u.s.u.s., a staje się - w okolicznościach opisanych hipotezą normy art. 8 ust. 2 a u.s.u.s. - szersza więź prawna między pracownikiem i pracodawcą, a nawet między pracownikiem, pracodawcą i osobą trzecią. Wprowadzając do ustawy systemowej regulację art. 8 ust. 2 a, ustawodawca nie miał na celu objęcie powszechnym systemem ubezpieczeń społecznych również tej grupy zawodowej, gdyż - poza wykonawcami dzieła - osoby wymienione w cytowanym przepisie są już z mocy art. 6 ust. 1 pkt 4 u.s.u.s. podmiotami obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. W konsekwencji, wspomniane umowy agencji, zlecenia, inne umowy, do których na podstawie Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy o zleceniu oraz umowy o dzieło, zawarte lub wykonywane na rzecz własnego pracodawcy, nie stanowią samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika, o jakim mowa w art. 8 ust. 2 a u.s.u.s. Nie mamy też do czynienia ze zbiegiem tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tego aktu. Norma art. 8 ust. 2 a wykreowała nie tylko szerokie pojęcie „pracownika”, ale także szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy (który w tym układzie warunkującym powstanie obowiązku ubezpieczeń społecznych ma podstawowe znaczenie) oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy (tak SN w uzasadnieniu postanowienia z dnia

26 stycznia 2012r., III UK 64/11).

Tak więc, odwołujący się pracodawca jest, z mocy art. 4 pkt 2 a ustawy systemowej, płatnikiem składek dla wszystkich pracowników w rozumieniu tego aktu, a zatem także dla tych, o jakich mowa w art. 8 ust. 2 a, w tym także dla pracowników pozostających z nim

w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią. Skoro zaś w sytuacjach, o jakich mowa

w art. 8 ust. 2 a u.s.u.s., mamy do czynienia z jednym, szeroko ujętym pracowniczym tytułem obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, brak było podstaw do wydania uprzedniej decyzji o objęciu zainteresowanych pracowników ubezpieczeniem społecznym

z tytułu wykonywania na rzecz pracodawcy pracy w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią.

Oznacza to - jak słusznie wskazuje Sąd Najwyższy - że w przypadku pracowników,

o jakich mowa w art. 8 ust. 2 a u.s.u.s., podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 10 w związku z art. 18 ust. 1 u.s.u.s.), uzyskany z tytułu zatrudnienia

w ramach stosunku pracy i wspomnianych umów cywilnoprawnych. W myśl art. 17 ust. 1 u.s.u.s. na płatniku (w tym przypadku - na pracodawcy) spoczywa zaś obowiązek

obliczania, rozliczania i przekazywania składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

(tak SN w uzasadnieniu postanowienia z dnia 26 stycznia 2012r., III UK 64/11).

Prawdą jest - co trafnie akcentuje Sąd Najwyższy - że dopełnienie przez płatnika składek ciężących na nim obowiązków napotyka w tym przypadku na pewne trudności. Przede wszystkim wyłania się problem finansowania składek na ubezpieczenia społeczne, gdyż

w świetle art. 16 ust. 1 pkt 1, ust. 1 b, ust. 2 i ust. 3 u.s.u.s., składki na ubezpieczenia pracowników finansują z własnych środków ubezpieczeni i płatnicy, przy czym w przypadku ubezpieczenia emerytalnego - w równych częściach, w przypadku ubezpieczenia rentowego - w wysokości 1,5 % podstawy wymiaru ubezpieczeni, a w wysokości 4,5 % podstawy wymiaru płatnicy składek, w przypadku ubezpieczenia chorobowego - w całości ubezpieczeni, zaś

w przypadku ubezpieczenia wypadkowego - w całości płatnicy składek. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 2 września 2009r., II UZP 6/09, skoro stosownie do art. 18 ust. 1 a ustawy systemowej, przychód z tytułu umowy o pracę (także zawartej

z osobą trzecią) jedynie „uwzględnia się” w postawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy, to pracodawca może dokonać potrącenia ze środków pracownika uzyskanych u niego. W literaturze prawa podkreśla się zaś, że pracodawca, zlecając osobie trzeciej (zleceniodawcy pracownika) wykonanie określonych usług, powinien skalkulować, iż będzie na nim ciążył obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne (por. P. Prusinowski: Obowiązek zapłaty składek a definicja pracownika w prawie ubezpieczeń społecznych, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 6, s. 292). Trudno nie zgodzić się z tym poglądem, jeśli weźmiemy pod uwagę fakt ponoszenia przez pracodawcę ryzyka gospodarczego decyzji

o korzystaniu z efektów pracy własnego pracownika świadczonej na podstawie dodatkowych umów cywilnoprawnych zawieranych z podwykonawcami realizującymi usługi zlecone przez tegoż pracodawcę. Słusznie zauważa się, że w omawianym przypadku ustawodawca instrumentalnie potraktował prawo ubezpieczeń społecznych dla osiągnięcia celów dotyczących funkcji ochronnej prawa pracy w zakresie reglamentacji czasu pracy. Jednocześnie komentowana regulacja ustawy systemowej ma demotywować pracodawcę przed dodatkowym zatrudnianiem własnych pracowników w ramach umów cywilnoprawnych, a zwłaszcza przed procederem przekazywania ich innym podmiotom gospodarczym celem zawarcia z nimi umów cywilnoprawnych realizowanych na swoją rzecz. W obydwu sytuacjach opisanych hipotezą normy art. 8 ust. 2 a u.s.u.s., pracodawca nie uniknie finansowych skutków takiego właśnie zatrudnienia swoich pracowników. Skutkiem tym jest zaś obowiązek częściowego pokrycia przez płatnika, z własnych środków, kosztów składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne pracownika, o jakim mowa w komentowanym przepisie

(tak SN w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 października 2011r., III UK 22/11, OSNP 2012r., nr 21-22, poz. 266).

Odpowiadając na zarzut apelującego, powołującego się na utrudnienia w pozyskaniu przez pracodawcę wiedzy o wysokości przychodu pracownika z tytułu umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią dla ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i jednocześnie możliwość naruszenia przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (jednolity tekst Dz. U. z 2002r. Nr 101,

poz. 926 ze zm.) oraz art. 22¹ § 4 k.p., należy powtórzyć za Sądem Najwyższym, iż pracodawca ma prawo domagania się informacji o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje (w tym przypadku - obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej) przede wszystkim od samego pracownika w ramach trójstronnego stosunku ubezpieczeń społecznych łączącego ubezpieczonego, płatnika składek oraz organ rentowy. Funkcjonowanie tego stosunku wiąże się między innymi ze spełnieniem przez płatnika nałożonych nań przez ustawodawcę zadań w zakresie obliczania i opłacania składek na obowiązkowe ubezpieczenia pracownika, także pracownika, o jakim mowa w art. 8 ust. 2 a u.s.u.s. (tak SN w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 października 2011r., III UK 22/11, OSNP 2012r., nr 21-22, poz. 266).

W świetle powołanych wyżej jednoznacznych i jasnych wywodów Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny nie dostrzega w analizowanej problematyce wykładni i stosowania art. 8 ust. 2 a u.s.u.s. poważnych wątpliwości, o jakich mowa w art. 390 k.p.c., wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Odnosząc się zaś do zarzutów naruszenia przez Sąd I instancji norm konstytucyjnych, należy podnieść, iż objęcie przymusem ubezpieczenia pracy na rzecz swego pracodawcy

w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią nie narusza przyjętej w art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady równego traktowania, albowiem również przed wprowadzeniem do u.s.u.s. art. 8 ust. 2 a w judykaturze przyjmowano istnienie obowiązku łącznego traktowania w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne przychodów z umów o pracę i dodatkowych umów cywilnoprawnych zawieranych przez pracodawców

z własnymi pracownikami, jeśli w ramach tych ostatnich umów pracownicy wykonywali - poza obowiązującym ich czasem pracy - te same obowiązki, które składały się na treść łączących strony stosunków pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994r.,

I PZP 13/94, OSNAPIUS 2000 nr 3, poz. 39) i analizowana regulacja jest wynikiem dążenia do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni

w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy (między innymi w zakresie reglamentacji czasu pracy) oraz uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów.

Z opisywaną zaś sytuacją, polegającą na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innemu podmiotowi (podwykonawcy), który zatrudniał tychże pracowników

w ramach umów cywilnoprawnych zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy

o zleceniu), mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu. Z przedstawionych wyżej względów nie można obronić tezy, iż objęcie przymusem ubezpieczenia pracy na rzecz swego pracodawcy w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z osobą trzecią, stanowiąc koszt prowadzenia działalności gospodarczej (objęty ryzykiem jej prowadzenia) narusza istotę prawa własności, o jakiej mowa w art. 64 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W końcu, opisane wyżej trudności we właściwym zrozumieniu i stosowaniu normy art. 8 ust. 2 a u.s.u.s., nie oznaczają, iż wymieniony przepis sprzeczny jest z art. 2, art. 84 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, poprzez nałożenie obowiązku niemożliwego do wykonania, bądź stworzenie domniemania istnienia ciężaru publicznoprawnego, który nie jest w ustawie przewidziany.

Konkludując, Sąd II instancji uznał, iż apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd ten orzekł na mocy art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i § 11 ust. 2 w zw. § 12 ust. 1 pkt 2 i § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

/-/ SSA J. Ansion /-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA E. Piotrowska
Sędzia Przewodnicząca Sędzia

JR